

Aan: Ministerie van Defensie
Directie Materieel, Vastgoed, Leefomgeving en Duurzaamheid
T.a.v. Nationaal Programma Ruimte voor Defensie
Postbus 20701
2500 ES DEN HAAG

Datum: 7 juli 2025

Betreft: Zienswijze Plan-Mer en Ontwerp Nationaal Programma Ruimte voor Defensie

Geachte heer/mevrouw,

Wij, bewoners van Schaarsbergen, hebben kennisgenomen van de Plan-MER en het Ontwerp Nationaal Programma Ruimte voor Defensie. Hierbij willen we onze zienswijze op beide documenten kenbaar maken. We beperken ons in deze zienswijze op de plannen die in de omgeving van Arnhem en Schaarsbergen gepland zijn.

De Veluwe is een van de belangrijkste natuurgebieden van Nederland. Schaarsbergen is gelegen aan de rand van zuidwest Veluwe en raakt op een kilometer afstand vliegbasis Deelen. Veel van de bewoners van dit gebied hebben er bewust voor gekozen om in deze relatief rustige en natuurrijke omgeving te wonen.

We zijn positief gestemd over de conclusie dat de Terletse heide en Rozendaalse Veld geen goede locatie is voor een nieuw terrein voor het oefenen met explosieven. Een dergelijke oefenlocatie zou een forse aantasting van de natuurwaarden in dit gebied zijn. Daarnaast zou zo'n springterrein ook overlast veroorzaken in de vorm van geluid en trillingen. We kunnen dan ook instemmen met het besluit dat deze locatie geen voorkeur heeft.

In het Ontwerp Nationaal Programma Ruimte voor Defensie wordt een exorbitante toename van activiteiten en vliegbewegingen op en rondom vliegbasis Deelen gepland. In totaal gaat het om 14.400 vliegbewegingen exclusief de vliegbewegingen van cargodrones (nog onbekend). Een en ander betekent een vertienvoudiging ten opzichte van het gemiddelde van de afgelopen 5 jaar (1465 vliegbewegingen). Het gaat om helikopters Chinook, Apache, Cougar en NH90, transportvliegtuig C130, en cargodrones.

Op dit moment ondervinden bewoners van Schaarsbergen al overlast van de huidige activiteiten. Met name laag overvliegende helikopters en stationair draaiende toestellen zorgen regelmatig voor flinke geluidsoverlast en trillingen. Door militaire oefeningen overmatig binnen één provincie te concentreren en daarbovenop de nieuwe plannen aan toe te voegen, wordt de opeenstapeling van overlast onaanvaardbaar. Het levert extra stress door de zorgen om onze eigen gezondheid en die van onze dieren.

Wij maken ons grote zorgen over de geplande toename van activiteiten op de locatie van vliegbasis Deelen. We vrezen dat deze uitbreiding van activiteiten een sterk negatief effect hebben op een veelheid van zaken. We constateren dat er plannen zijn voor:

- Stationering en vliegcorridors voor onbemande cargodrones
- Laagvlieggebieden helikopters
- Helikopterlandingsplaatsen
- Korte/smalle onverharde landingsbaan tactisch luchttransport
- Extra ruimte helikopter activiteiten op MLT Deelen

De zorgen die we hebben betreffen

- Ernstige overlast voor woongenot en leefbaarheid
- Schade aan de natuur door geluidsoverlast en stikstofdepositie
- Negatieve effecten op mentale en fysieke gezondheid
- Waardedaling van eigen woning
- Schade aan het klimaat door toename van de CO2 uitstoot

Nadere toelichting van onze zorgen:

- **Ernstige overlast voor woongenot en leefbaarheid**

De Omgevingswet stelt dat ruimtelijke ontwikkelingen in balans moeten zijn met ecologische, sociale en economische belangen. Op dit moment is Schaarsbergen een relatief rustige wijk aan de noordkant van Arnhem. Onder de huidige activiteiten op vliegbasis Deelen is al sprake van behoorlijke overlast tijdens laagvlieg oefeningen met onder meer Chinook helikopters. De geluidsdruk en trillingen dringen diep in de woningen door.

De voorgestelde vertienvoudiging van het aantal vliegbewegingen en overige uitbreiding van activiteiten zal leiden tot aanzienlijke toename van de geluidsoverlast, trillingen en luchtverontreiniging. Ook de verkeersdruk door militaire voertuigen zal naar verwachting toenemen.

Een rustig verblijf in de tuin, een wandeling of fietstocht door de omliggende natuur zal naar het zich laat aanzien dagelijks tientallen keren worden verstoord door helikopter, vrachtvliegtuig of cargodrone. Woongenot en leefbaarheid zullen als gevolg hiervan sterk afnemen.

Schaarsbergen valt geheel binnen de CTR (gecontroleerde luchtruimte) van vliegbasis Deelen. De militaire luchtverkeersleiding kan hierdoor eenvoudig extra vliegbewegingen en trainingsactiviteiten inplannen zonder directe inspraak van bewoners.

- **Schade aan de natuur door geluidsoverlast en stikstofdepositie**

Defensie heeft in 2018 ingestemd met het Natura 2000-beheerplan Veluwe, waarin instandhouding en herstel van de natuur als kernprincipes zijn vastgelegd. De voorgenomen uitbreiding van activiteiten en vliegbewegingen op Vliegveld Deelen staat haaks op de afspraken in dit beheerplan.

Alle geplande toename van activiteiten hebben betrekking op het Natura 2000-gebied Veluwe.

- Het vliegen met drones levert lawaai op en luchtverontreiniging als gevolg van het verbranden van brandstof. Onduidelijk is met welke frequentie en op welke hoogte de drones over het gebied gaan vliegen.
- Vrachtvliegtuigen die van de geplande onverharde landingsbaan gebruikmaken vliegen bij aankomst en vertrek laag over het Natura 2000-gebied Veluwe.
- De toename van vliegbewegingen van helikopters naar 14.400 zorgt voor ernstige verstoring.
- In het Plan-MER Deelrapport worden betreffende stikstofdepositie en luchtkwaliteit enkele behoeften voor de locatie Deelen gecombineerd. Daarmee is niet de totale depositie van alle nieuwe Defensie-activiteiten in beeld gebracht. Gezien de zorgwekkende toestand van de natuur op de Veluwe is een toename van de stikstofdepositie niet aanvaardbaar.

Het leefgebied van een groot aantal zeldzame en vaak bedreigde plant- en diersoorten komt hiermee ernstig onder druk te staan. In de Plan-Mer wordt wel ingegaan op de activiteiten van invloed zijn op enkele strikt beschermde vogelsoorten. De activiteiten verstoren echter ook andere dieren, zoals vleermuizen, zoogdieren, amfibieën en reptielen die genoemd staan in de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn (annex II en annex IV) en de nationaal beschermde soorten volgens de Omgevingswet (Bal, bijlage IX). Dit is volgens Europese- en nationale wetgeving niet toegestaan.

- **Negatieve effecten op mentale en fysieke gezondheid**

Voor de mentale en fysieke gezondheid van mensen is onder meer stilte, natuurbeleving en biodiversiteit van groot belang (WHO, 2021). Vliegbewegingen in het algemeen en laagvliegende helikopters, vrachtvliegtuigen en cargodrones tasten deze stilte en de natuurbeleving in ernstige mate aan en zullen ook schade toebrengen aan de biodiversiteit.

Bovendien blijkt uit onderzoek dat bewoners rondom vliegvelden een verhoogd risico hebben op chronische stress, slaapverstoring en hart- en vaatziekten door de effecten van continu lawaai en trillingen (British Medical Journal, 2013)

- **Waardedaling en schade aan eigen woning.**

Bij een 10-voudige toename van het aantal vliegbewegingen, zoals voorgesteld in het Ontwerp NPRD zullen de woningen in de nabije omgeving naar verwachting sterk in waarde dalen. Verschillende landelijke en internationale onderzoeken laten een waardedaling zien tussen de 5 en 20%. Onder aan- of wegvliegroutes en in het verlengde van start- of landingsbanen kan de waarde van woningen tot 30% dalen. (Helgers, 2013)

De frequentie en intensiteit van vliegbewegingen zullen leiden tot extra belasting van onze gebouwen en monumenten. De toename van vliegbewegingen met (laagvliegende) helikopters en zware transportvliegtuigen die laagvliegend de CTR verlaten zorgen voor toenemende geluidshinder, maar ook voor extra luchtdrukgolven en trillingen die onze gebouwen verder kunnen beschadigen. In 2020 heeft de overheid 20 miljoen euro vrijgemaakt om omwonenden van vliegbasis Gilze-Rijen tegemoet te komen vanwege de ernstige overlast door trillingen en geluid van Chinook-helikopters.

In de Plan-MER wordt gesteld dat er geen woningbouwplannen zijn binnen de geluid- en risicocontouren van de behoefte. Hetzelfde geldt voor woningbouw in de omgeving van de onverharde landingsbaan. Er is wel sprake van bestaande woningen in de directe omgeving en in Schaarsbergen. Er wordt niet ingegaan op de effecten op deze bestaande woningen.

- **Schade aan het klimaat door toename van de CO2 uitstoot**

De toename van activiteiten zal zorgen voor een exponentiele toename van de CO2 uitstoot welke lange termijn gevolgen zal hebben voor het verder opwarmen van de aarde. Nu al heeft klimaatverandering verstrekkende gevolgen voor menselijk en niet-menselijk leven. Een toename van CO2 uitstoot is in de huidige klimatologische situatie onverantwoord.

Verzoek:

Als bewoners van Schaarsbergen zijn wij van mening dat de voorgenomen militaire activiteiten een veel te grote aanslag betekenen voor het woongenot en de leefbaarheid. We verwachten ernstige negatieve effecten op de aanwezige kwetsbare natuur, op de mentale en fysieke gezondheid, op de waarde van onze woningen en gebouwen en op de opwarming van de aarde.

Wij verzoeken het ministerie af te zien van de geplande toename van het aantal vliegbewegingen, het stationeren van cargodrones en de geplande onverharde landingsbaan voor zware transportvliegtuigen. Daarbij verzoeken we het ministerie om de gebiedsgrenzen voor laagvliegen zo aan te passen dat er niet in de nabijheid van woningen en niet boven kwetsbaar natuurgebied laag gevlogen wordt.

Arnhem, Schaarsbergen 7 juli 2025

handtekening

Namens bewoners van Schaarsbergen